

In illud: Attende tibi ipsi (capita xii)

Εἰς τὸ πρόσεχε σεαυτῷ κεφάλαια δώδεκα

Πρόλογος

Ὁφειλέται ἐσμέν, ἀγαπητοί, νουθετεῖν καὶ παρακαλεῖν εἷς τὸν ἕνα κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου φωνήν. Λέγει δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ· εἰδότε καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιῶντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστίν. Ἄκουε δὲ καὶ τοῦ Προφήτου λέγοντος· ἴδου τὰ χεῖλη μου μὴ κωλύσω. Ἀναδέξασθε οὖν συμβουλίαν καὶ τῆς ἐμῆς εὐτελείας, παρακαλῶ· καὶ εἰ μὲν ἑπταισάμην λόγῳ, σύγγνωτε ὡς ἀνθρώπῳ ἰδιώτῃ καὶ ἁμαρτωλῷ. Εἰ δὲ ὀρθῶς εἴρηται οἱ λόγοι, τοῦτο τῆς χάριτος τὸ ἔργον. Τῆς χάριτος οὖν ἐπιχορηγούσης ἡμῖν τὸν λόγον, οὐ δεῖ κωλύειν τὰ χεῖλη· τῇ γὰρ πονηρίᾳ τὴν ὀκνηρίαν συνῆψεν ὁ Κύριος εἰπὼν· δοῦλε πονηρὸ καὶ ὀκνηρὸ, ἔδει σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζῖταις, καὶ ἔλθων ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. Δοίη ἡμῖν ὁ Κύριος τοῖς εἰληφόσι τὸν λόγον, ποιεῖν καρπούς εὐπροσδέκτους καὶ προσάγειν τῷ Κυρίῳ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

1 Κεφάλαιον α΄

Ἄκουε, ἀγαπητέ· ἐλθὼν γενέσθαι μοναχὸς ἀποτάξασθαι τῷ κόσμῳ ἡρετίσω. Ἐὰν νομίμως ἐπιτελέσης, οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι χαρήσονται ἐπὶ σοί, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ· καθὼς γέγραπται, ὅτι χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνεθήκοντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσι μετανοίας. Τοιγαροῦν νομίμως ἤρξω; Νομίμως καὶ ἐπιτέλεσον. Πρὸ τοῦ ἐπενδῦσαι, γίνωσκε ὅτι εἰς ἄθλησιν ἔρχῃ. Καὶ πρὸς τίνας ἢ πάλῃ, ἄκουε τοῦ λέγοντος· οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἢ πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ. Μὴ οὖν ἀποκάμῃς τρέχων, ἕως καταλάβῃς τὸ βραβεῖον. Τὸν κόσμον ἐμίσησας; Μίσει αὐτοῦ καὶ τὴν ἀλαζονείαν. Πρόσκαιρον πλοῦτον ἀπέρριψας; Ἀπόρριψον καὶ τοῦ πλοῦτου ὑπερηφανίαν. Σεαυτὸν τῶν κατὰ σάρκα γονέων ἀπεξένωσας; Ἐμμενε ἐν τῇ ἀποταγῇ, φέρων γενναίως τοὺς πόνους τῶν ἀρετῶν. Ἡ γὰρ ἀποταγὴ οὐ πρὸς μίαν ἡμέραν χρηματίζει, ἀλλὰ παρεκτείνουσα μέχρι θανάτου. Ἐὰν ὄντως νικηφόρος βούλει γενέσθαι, μάθε φέρειν γενναίως τοὺς πόνους τῶν ἀρετῶν ἐν πραότητι σοφίας. Οἶόν τι λέγω· ὑβριζόμενος ὑπὸ εὐτελεστέρων, καὶ μὴ ὀργιζόμενος· ἐξουθενούμενος, καὶ ἀνεχόμενος· κολαφιζόμενος, καὶ ὑπομένων· συκοφαντούμενος, καὶ μακροθυμῶν· ὑστερούμενος, καὶ εὐχαριστῶν. Ὅρα γὰρ τὸν σὸν συμπολίτην, Λάζαρον φημί τὸν πτωχόν, ἐν ποίᾳ ἀπορίᾳ καὶ πόνῳ ὑπέμεινε τῷ Κυρίῳ· ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθοποδοσίαν, καθὼς γέγραπται· οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλυφθῆναι δόξαν εἰς ἡμᾶς. Καὶ σὺ οὖν, ἀγαπητέ, τοῦ μακαρισμοῦ τοῦ Κυρίου τυχεῖν ἐπιθυμήσας, τὴν τῆς ταπεινοφροσύνης ὁδὸν βάδιζε, καὶ ὁ Κύριος δωρήσεται σοὶ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Ὅτι αὐτοῦ ἐστίν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 2 Κεφάλαιον β΄. Παραβολὴ Ἄνθρωποι δύο ἐπορεύοντο εἰς πόλιν ἀπέχουσαν στάδια τριάκοντα· τῶν δὲ ποιησάντων δύο ἢ τρία στάδια, συνήντα αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁδὸν τόπος, ἐν ᾧ ὑπῆρχον ὕλαι καὶ δένδρα δασέα σκιάζοντα, καὶ ρεῖθρα ὑδάτων καὶ πολλὴ τέρψις ὑπῆρχεν ἐν τῷ τόπῳ. Οἱ δὲ θεασάμενοι ταῦτα, ὁ μὲν εἷς τὴν πόλιν ἐπειγόμενος θεάσασθαι, δρομαίως τὸν τόπον παρήει· ὁ δὲ ἕτερος στραφεὶς κατανοῆσαι, ἔμεινεν ὀπίσω. Εἶτα βουληθέντος αὐτοῦ ἐξελθεῖν τῆς σκιάς τῶν δένδρων, ἐφοβήθη τὸν καύσωνα, καὶ ἐν τῷ αὐτὸν χρονίζειν

ἐν τῷ τόπῳ, ἀσχολούμενον ἅμα πρὸς τὴν τέρψιν τοῦ τόπου, ἐξήλθε θηρίον ἐκ τῶν τῆ ὕλη οἰκούντων, καὶ δραξάμενον αὐτὸν ἔσυρεν εἰς τὸν ἑαυτοῦ φωλεόν. Ὁ δὲ ἕτερος μὴ ἀμελήσας μηδὲ ἀπασχολήσας ἑαυτὸν πρὸς τὰ κάλλη τῶν δένδρων καὶ τοῦ τόπου τὴν πόλιν κατέλαβεν. Ὁ ἀδελφὸς λέγει· τὴν ἐπίλυσιν τούτου μαθεῖν θέλω, ἐπεὶ οὐ νοῶ τί ἐστὶ ταῦτα. Ἄκουε, φησί, τῆς χάριτος ἡμῖν συνεργούσης· οἱ δύο ἄνθρωποι εἰσιν οἵτινες ἤρξαντο βαδίζειν καὶ ἀγωνίζεσθαι πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας· ὁ δὲ Ἐχθρὸς, βουλόμενος ἐκκόψαι αὐτοὺς τοῦ δρόμου, ἐμφορεῖ αὐτοῖς ἐπιθυμίας δαιμονιώδεις, κενοδοξίαν, φιλαρχίαν, ὑπερηφανίαν, καὶ ὅσα ὅμοια τούτοις· καὶ ὁ μὲν τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως ἐπειγόμενος καταλαβεῖν τῆς ἐν Χριστῷ, ὑπὸ τούτων οὐ κατεσχέθη· ὁ δὲ ἀπασχοληθεὶς πρὸς τὴν καλλονὴν τῶν δένδρων καὶ τοῦ τόπου, οὗτός ἐστιν ὁ ἐκκλίνας τὸν ἑαυτοῦ νοῦν ἐκ τῶν μὴ βλεπομένων πρὸς τὰ βλεπόμενα. Ὁ δὲ καύσων ἐστὶν ὁ πόνος τῶν ἀρετῶν. Τὸ δέ, ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ τόπῳ καὶ θηριάλωτον γενέσθαι, τουτέστι τὸ χρονίζειν τὸν λογισμὸν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν γηϊνῶν, ἐξ ἧς ἐπιθυμίας ἐξελθοῦσα, ὡς θηρίον δεινόν, ἡ ἀμαρτία, ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται· ἡ γὰρ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκει ἀμαρτίαν· ἡ δὲ ἀμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. Ὅθεν, ἀγαπητοί, φεύγωμεν τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, μήποτε γενώμεθα πάλιν δοῦλοι τῆς ἀμαρτίας· λέγει γὰρ ὁ Σωτὴρ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν· πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἀμαρτίας. Δουλεύσωμεν οὖν εὐαρέστως τῷ Θεῷ τῷ ἡμᾶς ἐλευθερώσαντι, καὶ μὴ δελεασθῶμεν πρὸς τὰ πάθη τῆς φθορᾶς, μηδὲ προσσχῶμεν εὐπρεπέαις στολισμοῦ ἢ κουκουλλίου ἢ ζωναρίου ἢ ἀναλάβου πειθανοῦ, ἀλλὰ τὰ ταπεινὰ μεταδιώξωμεν καὶ τὰ ἀκενόδοξα, καθὼς πρέπει ἀγίοις· ἀπρεπὲς γὰρ τοὺς τὰ μέγιστα ὑποτάξαντας, ὑπὸ εὐτελεστάτων ἡττάσθαι. Ἀλλὰ αἰεὶ ἡ σπουδὴ ἡμῶν ἔστω, ἵνα ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος εὐαρέστως γένηται τῷ ἐτάζοντι καρδίας καὶ νεφρούς, καὶ τῶν ἀνωφελῶν καταφρονήσωμεν. Οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, κατὰ τὴν τοῦ Δεσπότου φωνήν. Τίς γὰρ τέκτων μανθάνων ποτέ, ἀντὶ σκεπάρνου λόγῃν κτάται ἑαυτῷ; Ἡ τίς ταπεινοφροσύνην κατορθοῦν βουλόμενος περὶ κενοδοξίας ἀντιμάχεται; Ἡ τίς τῶν οὐρανίων ὀρεγόμενος οὐ καταφρονεῖ τῶν γηϊνῶν; Ὁ δὲ Κύριος δῶκε ἡμῖν τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιεῖν καὶ φρονεῖν. Ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 3 Κεφάλαιον γ'. Περὶ τοῦ πολέμου τῆς σαρκὸς Ἐὰν δὲ ὁ πόλεμος τῆς σαρκὸς ἐπαναστῇ σοι, μὴ φοβοῦ, μηδὲ κατάπιπτε τοῖς λογισμοῖς, μήπως θρασύνῃς τὸν Ἐχθρὸν σου κατὰ σοῦ καὶ ἐνσπείρῃ ἐν σοὶ τι τῶν ἑαυτοῦ νοημάτων, καὶ φησιν· οὐ δυνατόν παύσασθαι τὴν πύρωσιν ἀπὸ σοῦ, ἐὰν μὴ πληροφορήσῃς τὴν ἐπιθυμίαν σου· ἵνα, τραυματίσας σε, στῇ ἐξεναντίας, καταγελῶν σου τῆς ἀδρανείας. Ἄλλ' ὑπομένων ὑπόμεινον τὸν Κύριον, καὶ ἔκχεον ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ τὴν δέησίν σου μετὰ κλαυθμοῦ, καὶ αὐτὸς εἰσακούσεται σου, καὶ ἀνάξει σε ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας τῶν ῥυπαρῶν λογισμῶν καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος τῶν αἰσχυρῶν φαντασιῶν, καὶ στήσει ἐπὶ πέτραν ἀγιότητος τοὺς πόδας σου, καὶ ὄψει τὴν παρ' αὐτοῦ σοι βοήθειαν ἐπελθοῦσαν. Μόνον ὑπόμεινον, καὶ μὴ χαυνωθῆς τῷ λογισμῷ, μηδὲ ἀποκάμῃς ἐξαντλῶν τὴν ἀντλίαν· ἐγγὺς γὰρ ὁ λιμὴν τῆς ζωῆς· ἔτι γὰρ λαλοῦντός σου ἐρεῖ· ἰδοὺ πάρειμι. Ἄλλ' ἰδεῖν σου τὸν ἀγῶνα περιμένει, εἰ ὄντως ἄχρι θανάτου ἀνταγωνίζεις πρὸς τὴν ἀμαρτίαν. Μὴ οὖν ὀλιγοψύχει, οὐ γὰρ ἐγκατέλιπέ σε. Καὶ γὰρ ὁρᾷ σου τὸν ἀγῶνα καὶ <ὁ> τῶν ἀγίων Ἀγγέλων χορὸς, καὶ ὁ τῶν δαιμόνων δῆμος. Οἱ Ἄγγελοι στέφανον παρέχουσι τῷ νικῶντι· οἱ δαίμονες αἰσχύνῃν προσάγουσι τῷ ἡττημένῳ. Πολὺς ὁ ἀγὼν τῶν Ἀγγέλων περὶ σοῦ, ἀγαπητέ· πολλὴ ἡ σπουδὴ τῶν δαιμόνων κατὰ σοῦ, φιλόχριστε. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, μὴ λυπήσῃς τοὺς ἰδίους, καὶ χαροποιήσῃς τοὺς ἄλλοτρίους· ἰδίους φημὶ τοὺς ἀγίους Ἀγγέλους, ἄλλοτρίους δὲ τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας. Οὐκ ἔστι τόπος κρυπτός ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ, ἀγαπητέ, οὐκ ἔστι σκοτία ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου, ἀδελφέ. Μὴ οὖν σε ἐξαπατάτω ὁ

ἐξεναντίας· ἐγγὺς γὰρ τῶν ποδῶν τοῦ Θεοῦ ἴστης. Μὴ καταρόνει· γέγραπται γάρ· ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Μὴ οὖν χαυνωθῆς τῷ λογισμῷ, ἀλλ' ἀνδρίζου, ἐγγὺς γὰρ ὁ βοηθός. Ἄκουε τοῦ λέγοντος Προφήτου· πάντα τὰ ἔθνη ἐκύκλωσάν με καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς. Κυκλώσαντες, ἐκύκλωσάν με, καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς. Ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ μέλισσαι κηρίον, καὶ ἐξεκαύθησαν ὡς πῦρ ἐν ἀκάνθαις, καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς. Ὡσθεις ἀνετράπην τοῦ πεσεῖν, καὶ ὁ Κύριος ἀντελάβετό μου. Ἴσχύς μου καὶ ὑμνησίς μου ὁ Κύριος, καὶ ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. Ὑπόμεινον οὖν ἀγωνιζόμενος, ἵνα δόκιμος γενόμενος λήψῃ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Τὸ γὰρ πολε μεῖσθαι καὶ ἀντιπολεμεῖν πρὸς τὰ πάθη δοκίμους ἡμᾶς καθίστησι πρὸς τὴν πείραν τοῦ πολέμου. Εἰ γὰρ μὴ πολεμουμέθα, τῶν πολεμουμένων ἴσως καταγινώσκωμεν, ἄπειροι ὄντες τοῦ ἀγῶνος, καὶ εἰς ὑψηλοφροσύνην περιπίπτωμεν. Οὐ δεινὸν γὰρ ἐστὶ τὸ πολεμεῖσθαι καὶ ἀντιπολεμεῖν κατὰ τῶν παθῶν· ἀλλὰ χαλεπὸν τὸ ἐκ ῥαθυμίας καταπεσεῖν ἐξεναντίας τῶν ὑπεναντίων. Ἀντίστα οὖν κατὰ τῆς φλεγομένης ἐπιθυμίας, ἵνα διαφύγῃς τὴν μηδέποτε σβεννυμένην φλόγα. Ἐὰν γὰρ νικήσῃ ἡμᾶς τὰ πάθη, οὐκ ἀφίσταται ἀφ' ἡμῶν, μᾶλλον δὲ καὶ θρασύνονται καθ' ἡμῶν. Ἄκουε τοῦ λέγοντος· μέλι ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνῆς, ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα· ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὐρήσεις καὶ ἠκονημένον μᾶλλον ὑπὲρ μάχαιραν δίστομον. Πρόσεχε σεαυτῷ ἵνα μὴ στερηθῆς τῆς δόξης τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ· γέγραπται γάρ· εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἀγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον. Ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν. 4 Κεφάλαιον δ' Μὴ ἀναλάβῃς τῶν κακοφρόνων βουλήν τῶν λεγόντων· ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀποθάνω, τί ὑπομένω; Καὶ ταῦτα πρὸς τὸ παροργίζειν Κύριον τὸν Θεὸν τὸν μέλλοντα κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Οὐαὶ ψυχῇ τῇ πειθαρχούσῃ τῇ ὑπονοίᾳ ταύτῃ. Οὐαὶ ἀνθρώπῳ τῷ οὕτως ἔχοντι. Αὕτη ἡ βουλή εἰς τὰ ταμιεῖα τοῦ θανάτου κατάξει τοὺς πειθομένους αὐτῇ. Αὕτη ἡ βουλή ἀπὸ Θεοῦ μακρύνει, καὶ πρὸς τὸν Διάβολον ἐκκλίνειν ποιεῖ. Σὺ δὲ ὁ πιστὸς φεῦγε κακὴν συμβουλίαν καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. Πιστεύομεν γὰρ ὅτι ἔσται μετὰ θάνατον κρίσις καὶ ἀνταπόδοσις. Πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος· οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ μισθοῦ τῶν δουλευσάντων αὐτῷ ἐν ἀληθείᾳ· καθὼς γέγραπται· ἂ ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἂ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Θέλεις δὲ γινῶναι, ἀγαπητέ, τὴν δύναμιν τοῦ λόγου; Κατανόησαι οἷαν δόξαν κέκτηται καὶ ἐπὶ γῆς οἱ Ἅγιοι· καθὼς γέγραπται· μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων, ὄνομα δὲ ἀσεβῶν σβέννυται. Σὺ δὲ πίστευε, ἀγαπητέ, τοῖς γεγραμμένοις ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς, φεῦγε δὲ τοὺς τῶν ἀπίστων λόγους· ἐξέστραπται γὰρ αὐτῶν ὁ νοῦς καὶ ἡ συνειδήσις· Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. Ὅρα γὰρ τὸν Ἡρώδη φοροῦντα ἐσθῆτα βασιλικὴν καὶ δημηγοροῦντα πρὸς τὸν λαόν, καὶ ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ Θεῷ, Ἄγγελος Κυρίου ἐπάταξεν αὐτόν, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν. Ἐὰν ἐγκρατὴς γενόμενος τῆς ἀρετῆς διεγείρῃ ὁ μισόκαλος τινὰς κατὰ σοῦ πρὸς τὸ σὲ ἐκθλίβειν, μὴ δειλιάσῃς, μηδὲ προδῶς τὴν εὐσέβειαν δι' ἀνθρώπινον φόβον. Φοβερόν γὰρ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. Ἄκουε τοῦ Σωτῆρος λέγοντος· εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. Ὅθεν χρὴ φεύγειν τοὺς διεφθαρμένους λόγους τῶν κακοφρόνων ἀνθρώπων καὶ μὴ προσέχειν σχήματι μόνῳ ἢ πολιαῖς, ἀλλ' εἰς τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρός· οὗτοι γὰρ εἰσι περὶ ὧν ὁ Ἀπόστολος λέγει· ἔχοντες μὴ ὁμοιωθῆναι τῇ εὐσεβείᾳ, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· μήποτε συγκαταθέμενος τοῖς ψευδέσιν αὐτῶν λόγοις, καὶ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ στερηθεῖς, ἀκούσης, ἐκείνην τὴν πικρὰν καὶ ἀπαραμύθητον φωνήν, τὴν πλήρη πένθους καὶ πικρῶν δακρύων, φλογιζόμενος ἐν τῷ πυρὶ τῷ

ἀσβέστω· τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. Ἄλλα πρὸς τὸν Θεὸν ἔχε τὸν σκοπὸν μόνον, ὅπως τελέσας βίον ἐνάρετον χαρεῖ ἡ ψυχὴ σου ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι μετὰ τῶν δικαίων· καὶ τὴν χαρὰν σου οὐδεὶς αἶρει ἀπὸ σοῦ. Ὅτι τῷ Θεῷ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 5 Κεφάλαιον ε΄ Νυνὶ δύο θλίψεις εἰσίν, ἐν οἷς ἐμπλέκεται πᾶς ἄνθρωπος ὑπὸ τὸν ἥλιον· μία κατὰ Θεόν, ἡ δὲ ἕτερα κατὰ τὸν κόσμον. Καὶ οὐ δυνατὸν δίχα μιᾶς διελθεῖν τὸν ἐνεστῶτα βίον· ἢ τῆς κατὰ Θεὸν ἢ τῆς κατὰ τὸν κόσμον. Καὶ ἡ μὲν τοῦ κόσμου θλίψις, χαλεπὴ ὑπάρχει καὶ ἄμισθος, ἡ δὲ κατὰ Θεόν, ἐλπίδα ἔχει ζωῆς αἰωνίου. Σὺ οὖν, ὡς σοφός, εἰς ἣν προήρει κλῖνον, μηδὲ ἐξακολουθεῖ σου τοὺς λογισμούς, οὐ γὰρ ἀκόντως συμβάλλεται σοι. Ἄλλα πρῶτον μὲν ἐπικαλοῦ τὸν Κύριον ἐν τῷ ὀχλεῖσθαί σε ὑπ' αὐτῶν, ἔπειτα λάμβανε συμβουλίαν παρὰ παντὸς ἀνθρώπου φοβουμένου τὸν Κύριον. Εἰ μὴ νοθεσίαν ὑπομείνης τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον, ἔσται σου ἡ ψυχὴ ὡς πόλις ἀτείχιστος, καὶ ὅταν βουληθῇ ὁ βάρβαρος, εἰσέρχεται καὶ αἰχμαλωτίζει αὐτήν. Γέγραπται γάρ· ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου καὶ ἐροῦσί σοι. Ὁ δὲ σοφὸς δέξεται συμβουλίαν. Φύγωμεν δὲ τὴν μέθην· φύγωμεν καὶ συντυχίαν γυναικῶν, ὅσον τὸ δυνατόν· ἔστι λόγος γὰρ γυναικός, ὡς σπερ βρόχος ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἔλκει τὸν ἀποδεξάμενον εἰς αἰσχρὰν μίξιν. Ἐὰν καταλάβῃ σε σωματικὴ ἀρρωστία, μὴ ὀλιγοψύχει, ἀλλ' εὐχαρίστως φέρε· λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος· ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. Καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· μακάριος ἄνθρωπος, ὃν ἂν παιδεύσῃς, Κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξῃς αὐτόν. Ἐπιρρίψωμεν οὖν τὴν μέριμναν ἑαυτῶν, ἀγαπητέ, πρὸς τὸν Κύριον, ὅτι αὐτῷ μέλει ὑπὲρ ἡμῶν. Περὶ δὲ τῆς διατροφῆς ἑαυτῶν οἱ ἰσχύοντες ἐργασώμεθα, καὶ ἐν τῷ καταλαβεῖν ἡμᾶς ἀδυναμίαν, ἐὰν ὑπερίδωσιν ἡμᾶς οἱ προεστῶτες, ὅπερ ἀπειή, ὁ Θεὸς ἀπροσδοκῆτως ἀποστέλλει ἡμῖν ἀντίληψιν· γέγραπται γάρ· ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατέλιπόν με, ὁ δὲ Κύριος προσελάβετό μου. Μόνον ἐν καθαρᾷ συνειδήσει λατρεύσωμεν αὐτῷ, καὶ τὰς καρδίας τῶν ἀφηγουμένων ἡμῶν αὐτὸς κατευθυεῖ πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἡμᾶς ἀξιώσει τοῦ μακαρισμοῦ αὐτοῦ. Μὴ οὖν θλίβου περὶ τοῦ κόπου, πολλοὶ γὰρ καὶ μηδὲν ἐργασάμενοι ὑπὸ τῆς ἀκηδίας ὠχλήθησαν. Μάθε τοιγαροῦν ἐργάτης, ἵνα μὴ μάθῃς προσαιτήης. Μὴ οὖν ὀλιγώρει ἐργαζόμενος, διότι γέγραπται· ὁ Κύριος ἐγγύς, καὶ τοῖς κοπιῶσι κατὰ Θεὸν μισθὸν πολὺν ἀποδώσει· μηδὲν μεριμνᾶτε· ἀλλ' ὑπόμεινον τὸν Κύριον, ὅπως ἀξιωθῆς τῆς ἀναπαύσεως τῶν δικαίων· ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ ἀναπαύσει οὐ κόπος ὑπάρχει, οὐκ ἀκηδία, οὐ μέριμνα, οὐ λύπη, οὐκ ἀσθένεια, οὐκ ἐπιθυμία κακῆ, οὐδέ τι τῶν ὁμοίων· ἀλλὰ χαρὰ καὶ εἰρήνη καὶ ἀγαλλίασις ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Τοῦ γὰρ Ἀντικειμένου ἐμβληθέντος ἐν τῇ γεέννῃ τοῦ πυρὸς σὺν πᾶσι τοῖς ἀγγέλοις καὶ σκεύεσιν αὐτοῦ, παύσσονται πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κύριος ἀξιῶση πάντας ἡμᾶς ἐκείνης τῆς ἀνεκλαλήτου χαρᾶς· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 6 Κεφάλαιον ἴ' Ἄκουε, ἀγαπητέ· τὰ δυσίατα πάθη, εἰ μὴ διὰ καυστικῶν καὶ στυπτικῶν φαρμάκων, οὐκ ἐκριζοῦνται. Καὶ σὺ οὖν, ἀγαπητέ, μὴ ὀργίζου τὰ τῆς ἀληθείας ἀκούων· εἰ δὲ ἀγανακτεῖς κατὰ τοῦ προσάγοντός σου τὰς ἰατρείας, ἔκδηλον σεαυτὸν ποιεῖς μὴ θέλοντα ἰαθῆναι, μηδὲ ἀπαλλαγῆναι τοῦ πάθους, ἀλλ' ἔτι αἰρεῖσαι ἐν ῥύποις διακεῖσθαι. Ἐὰν γὰρ τὴν ἀλήθειαν κρύψωμεν καὶ πρὸς ἡδονὴν συμβουλεύσωμεν, οὐδὲν διαφέρομεν τῶν ψευδοπροφητῶν, οἱ ἐπλάνων τὸν λαόν, τὰ καταθύμια ἐκάστω λαλοῦντες. Οἱ δὲ τοῦ Θεοῦ Προφήται, τὴν ἀλήθειαν κηρύσσοντες, ἐμισοῦντο καὶ ἀπεκτείνοντο. Οὐχ ὅτι δὲ μετὰ προφήτου ἐπιγράφω ἑμαυτόν, ἐγὼ γὰρ ἐπίσης εἰμὶ κυνὸς ἀκολουθοῦντος προβάτοις τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, ὃς ὅταν ἴδῃ τὸν λύκον ἐρχόμενον, οὐκ ἡρεμεῖ, ἀλλ' εὐθὺς ἀναστὰς ὀρμᾷ κατ' αὐτοῦ, καὶ οἱ ποιμένες τοῦ κυνὸς ἀκούοντες ὑλακτοῦντος ἀνιστάμενοι ἐκδιώκουσι τὸν φθορέα καὶ διασώζουσι τὰ πρόβατα. Τί οὖν ἀμελοῦμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀγαπητοί; Τί

συμπεριφερόμεθα ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸν μὲν ἕξω ἄνθρωπον κοσμοῦμεν τῷ σχήματι, τὸν δὲ ἕσω διαφθείρομεν ταῖς πράξεσι; Μὴ γενώμεθα σκληροκάρδιοι, ὡς ὁ Φαραώ, ἵνα μὴ τῇ μερίδι αὐτοῦ ὑποπέσωμεν, μηδὲ σκληροτράχηλοι, ὡς τινες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὅπως μὴ στερηθῶμεν τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας. Μισήσωμεν τὴν διαγωγὴν τῶν ἀνεπιστημόνων ἀνθρώπων, ὅτι οὐκ ἀκίνδυνος ἡ ὁδὸς αὐτῶν, ὡς γέγραπται, ὅτι ἔθνος ἀπολωλεκὸς βουλήν ἐστι καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἐπιστήμη. Ὅθεν καὶ ὁ Προφήτης ἔλεγεν· Κύριε παντοκράτωρ, οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος παιζόντων, ἀλλ' εὐλαβούμεν ἀπὸ προσώπου χειρὸς σου· καταμόνας ἐκαθήμην, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην. Ἄκουε δὲ καὶ ἐν ἐτέρῳ, πῶς θρηνεῖ ὁ Προφήτης τὴν γενεὰν ἡμῶν, λέγων· οἴμοι ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβῆς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθὼν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. Πάντες εἰς αἵματα δικάζονται, ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐκθλίβουσιν ἐκθλίβην, ἐπὶ τὸ κακὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐτοιμάζοντες. Ἀγαπήσωμεν οὖν ἡμεῖς τὴν εὐλάβειαν· ἐὰν καὶ ὀνειδισθῶμεν, ἐὰν καὶ μαστιγωθῶμεν, μὴ ἐάσωμεν αὐτήν· θησαυρὸς γάρ ἐστι πλήρης ἀγαθῶν, πλήρης ἀρετῶν. Θεὸν δυσωπεῖ ἐπιβλέπειν εἰς ἀγαθὰ τοῦ κεκτημένου αὐτῆν, καθὼς γέγραπται· ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; Καὶ μακάριος ὃς καταπτῆσσει πάντα δι' εὐλάβειαν. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, ἀγαπητέ· μὴ ἀμέλει τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας· μὴ πρόσεχε τοῖς ἀμελεστέροις, ἀλλὰ τοῖς νήφουσι, μηδὲ τοῖς ναυαγοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς σωζομένοις. Ἔως πότε ἀνέχη δουλεύειν τοῖς ἀσχημονεῖν σε βιαζομένοις; Μὴ γενοῦ δουλοπαθῆς, γενοῦ δὲ μᾶλλον ἐλεύθερος. Πολλῆς νήψεώς σοι χρεῖα. Εἰς τὸ σκάμμα ἔστηκας, μὴ καταφρόνει· ὁ γὰρ ἀντίπαλος ἐξεναντίας ἔστηκε, καθὼς γέγραπται· ὁ ἀντίπαλος ἡμῶν Διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίη. Ὅρας οἷα ἀπληστία τοῦ ἀντιδίκου, οἷα ἀποτομία; Ὅτι οὐ πλῆξαι καὶ ἀφιέναι, εἰ μὴ θανῆ τις, βούλεται, ἀλλ' εὐθύς ὀλόκληρον καταπίνει τὸν μὴ νήφοντα. Καιρὸν οὖν ἔλαβες; Ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἀγωνίζου. Ἐὰν γὰρ τὸν καιρὸν ἀπολέσωμεν ἑαυτῶν ἐν ἀμελείᾳ, ἄλλον καιρὸν μὴ εὕρωμεν. Πόση ἀνθρωπότης ἐγενήθη ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις ἡμῶν, καὶ ποῦ εἰσιν; Ἡ τίς ἐπίσταται αὐτῶν τὸν ἀριθμὸν; Κύριος ὁ Θεὸς ὁ πλάσας ἡμᾶς· ὁ ἐξάγων κατὰ ἀριθμὸν τὸν κόσμον αὐτοῦ, ἀριθμῶν πλήθη ἄστρων καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν. Αὐτὸς ἐπίσταται ἕκαστον καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον. Ὁ μόνος σοφὸς καὶ ἀγαθὸς καὶ δυνάστης· ὁ φοβερὸς καὶ ἀμνησίκακος· ὁ πολυέλεος, ὁ ἐπιζητῶν τοὺς ἀπολλυμένους, ὁ ἐλεῶν τοὺς ἐπιστρέφοντας καὶ οἰκτεῖρων τοὺς μετανοοῦντας. Σὲ προσκυνοῦμεν, Κύριε, τὸν πλάσαντα ἡμᾶς Θεόν. Σοὶ προσφέρομεν δόξαν καὶ τιμὴν, ὅτι ἀνέχη καὶ ὑπ' ἐμοῦ τοῦ βδελύγματος ὑμνεῖσθαι. Ἐν τούτῳ γάρ, Κύριε, μεγάλη σου ἡ εὐσπλαγχνία καὶ ἡ φιλανθρωπία, ὅτι καὶ ἀναξίους καλεῖς, ἀμαρτωλῶν μετανοούντων οὐκ ἀποστρέφῃ, θλιβομένους οὐ παρορᾷς, ὀλιγοψυχοῦντας οὐκ ἐγκαταλείπεις. Μακαρία καὶ τρισμακαρία ἡ ψυχὴ, ἡ σὲ μόνον ποθήσασα· ἡ γὰρ σὲ ποθοῦσα καὶ τὰς ἐντολάς σου φυλάσσει. Τί οὖν ἡμεῖς καταφρονοῦμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀγαπητοί; Ἐννοηθῶμεν ἐκ τῶν προσκαίρων τὰ αἰώνια. Ἐν ποίᾳ γὰρ φροντίδι ὑπάρχει τις ἐν τῷ προσιέναι ἀπαγγέλλειν τὸ μάθημα τὸ ἐπιτεταγμένον, καὶ ἀποδοῦναι τοῦ ἐργοχείρου τὴν σύνταξιν τῷ προεστῶτι. Τί οὖν ἡμεῖς οὐ φροντίζομεν τῆς ὥρας ἐκείνης, ὅταν ἀπαιτούμεθα λόγον παντὸς τοῦ βίου; Πάλιν ἐν τῷ εὐκαιρῆσαί τινα ἐν χειμῶνι, ὥρα ἐσπέρας, εἰς ἐτέρου κελλίον, ἐπειγόμενον καταλαβεῖν τὸ ἴδιον, ἐν ποίᾳ φροντίδι ἔσται διὰ τὴν σκοτίαν καὶ τὴν σύγχυσιν τοῦ ἀέρος; Καὶ πῶς καταφρονοῦμεν ἡμεῖς τῆς ἀπαραιτήτου ὁδοῦ; Ἄρα τί συναντήσῃ ἡμῖν μετὰ τὸ χωρισθῆναι ἡμᾶς τοῦ σώματος; Πρόσχωμεν οὖν ἑαυτοῖς, ἀγαπητοί, ἵνα εὐφρανθῶμεν ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τῶν δικαίων. Ὁ γὰρ τῇ ἀπάτῃ ἐκδοὺς ἑαυτόν, πολλὰ συντριβήσεται καὶ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ὑπάρχων. Σήμερον ἐσθίει, πίνει, ποιεῖ τὰ θελήματα ἑαυτοῦ, καθ' ὅσον δύναται, οὐ καθ' ὅσον βούλεται, εὐφραίνόμενος ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, τῇ δὲ ἐπιούσῃ,

ἐὰν μὴ ἔχη τοῖς αὐτοῖς ἐμπεπλήσθαι, διαφόρως λυπηθήσεται. Ὁ δὲ προσέχων ἑαυτῷ, ἔστιν ἀγαθὴν ἀναλαβών, τοῦτον ἡ εὐφροσύνη οὐκ ἐκλείπει, οὐδὲ μαρανθήσεται, ἥτις ἐστὶν ἡ ἐλπίς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· καθὼς γέγραπται· ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ εὐφράνθην. Εὔξασθε καὶ περὶ ἐμοῦ ταλαιπώρου, παρακαλῶ, πρὸς Κύριον· ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 7 Κεφάλαιον ζ' Μὴ θέλε κακῶς ἀναστρέφεσθαι καὶ ἔχειν φήμην οὐκ ἀγαθὴν, μηδὲ ἐπάκουε τῆ ἀμαρτίας, ἵνα μὴ σε ποιήσῃ βδέλυγμα· ἐπάκουε μᾶλλον τῆ δικαιοσύνης, ὅπως σε ποιήσῃ ἕνα τῶν ἐπιδόξων. Μὴ θέλε εἶναι σκάνδαλον ψυχῶν, πρόσεχε δὲ σεαυτῷ, ἵνα καὶ ἄλλους ὠφελήσῃς. Ναί, ἐκλεκτὲ τοῦ Θεοῦ, σεαυτῷ πρόσεχε, ἵνα καὶ ἐτέρους οἰκοδομήσῃς. Μὴ θέλε εἶναι κακός, ἵνα μὴ ὀδυνηθῆς ἐπ' ἐσχάτων σου. Οὐκ ἀκούεις τί λέγει ἡ Γραφή, ὅτι ὑπώπια καὶ συντρίμματα συναντᾷ κακοῖς, καὶ οὔτε μισθὸν κομιοῦνται τῶν ἀλγηδόνων; Σὺ δὲ φέρε γενναίως τοὺς πόνους τῶν ἀρετῶν διὰ τὸν Κύριον, ὅπως τὸν στέφανον κομίση. Εἰς τοὺς γάμους κέκληκέ σε ὁ Κύριος, μὴ γενοῦ ἀγνώμων, ἀλλ' ἔνδυσον ἔνδυμα γάμου, ἵνα εὐφρανθῆς ἐν τῷ νυμφῶνι αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀκούσης, ὡς καταφρονήσας· Ἐταῖρε, πῶς εἰσηλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; Καὶ τότε δὲ δεθήσῃ χεῖρας καὶ πόδας ἐμβαλλόμενος εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Ἐνδυμα δὲ γάμου ἀκούων, ἀγαπητέ, μὴ περὶ ἱματίων νόμιζε, ἀλλὰ περὶ πράξεων ἀγαθῶν. Καὶ σὺ οὖν, ἀγαπητέ, κατηξιώθῃς κληθῆναι εἰς τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν· σπουδάσον τὴν ἀρετὴν τοῦ ἐπαγγέλματος ἐπιδείξασθαι, ἵνα μὴ ἀπόβλητος γένη. Μὴ οὖν ἔση σκληρός, μὴ φιλήδονος, μὴ θυμώδης, μὴ ὀργίλος, μὴ φιλόνεικος, μὴ ἀκρατής, μὴ ἀναίσχυντος, ἀλλὰ μᾶλλον πρᾶος, εὐλαβής, ταπεινός, ἐγκρατής, σώφρων, ἡσυχος, εἰρηνικός, συνετός, τηρῶν σου τὴν ἀγνεῖαν τοῦ σώματος, καθὼς συνετάξω τῷ Χριστῷ· ἵνα, ἐὰν εἴπῃ ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· διατί οὐκ ἐπεσκέψασθε χήρας καὶ ὀρφανούς ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν; Δυνηθῶμεν ἀπολογήσασθαι αὐτῷ λέγοντες· Κύριε, διὰ τὸ ἐν ἡσυχίᾳ σοι ἀπερισπάστως δουλεύειν. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ἡμῖν· ἵνατί ἀσπίλους οὐκ ἐτηρήσατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ κόσμου; Τί ἐροῦμεν αὐτῷ, ἐάνπερ ἐν τούτῳ μιανθῶμεν; Οὐκ ἔστι δὲ ἀρετὴ αὕτη, ἀπέχεσθαι τινος τοῦ μισαροῦ ἔργου, ποιεῖν δὲ σχήματα κινοῦντα ἕτερον πρὸς τὸ πάθος. Διότι γέγραπται· ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Φεῦγε λόγους ἀνωφελεῖς, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς λογισμοὺς αἰσχροῦς. Ὡσπερ γὰρ λόγοι ἀγαθοὶ ὠφελουσι ψυχὴν, οὕτως λόγοι οὐκ ἀγαθοὶ διαστρέφουσιν αὐτήν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· λέγει γάρ· φθειροῦσιν ἡθὴ χρηστὰ ὀμιλία κακαί. Ὅθεν λέγει πάλιν· πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι. Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. Μὴ κληθῆς ἀνήκοος, σκληρός, πέρπερος, ψίθυρος, δίγλωσσος, κατάλαλος, ἄσπλαγχνος, μισάδελφος, μισάρετος· ἀλλὰ μᾶλλον ὑπήκοος, ἀληθινός, σώφρων, σιωπητικός, ἄοκνος, εὐσπλαγχνος, νηφάλιος, φιλάδελφος, φιλόξενος, φιλάρετος, παρακλητικός, εὐλαβής· ταῦτα καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. Μὴ οὖν ἐπαρθῶμεν, ἀλλὰ μᾶλλον ταπεινώσωμεν ἑαυτοὺς. Τί δὲ ἐστὶν ἡ ἰσχὺς ἡμῶν, ἵνα ἐπαρθῶμεν; Οὐκ ἰδοὺ μικρὸς πόνος κατέκαμψεν ἡμᾶς ἕως ἐδάφους; Ἀγαπήσωμεν οὖν τὴν ταπεινώσιν, ἵνα ἡμᾶς ὑψώσῃ ὁ Κύριος. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ μὴ κατακυριευθῆναι ὑπὸ τῆς ὀξύχολίας, ὑπὸ θυμοῦ, ὑπὸ μνησικακίας, ἵνα μὴ ἐντάραχον καὶ ἀκατάστατον βίον διάξῃς· ἀλλὰ κτῆσαι σεαυτῷ τὴν μακροθυμίαν, τὴν πραότητα, τὴν ἀκακίαν, καὶ ὅσα πρέπει χριστιανοῖς, ὅπως ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον ἄξῃς. Ὑψηλὰ τὰ ὄρη Ἀραράτ, πλατέα δὲ τὰ πεδία τῆς ἐρήμου· ἰσχύει τὸ ψῦχος ἐπὶ γῆς βορρᾶ, ὁ δὲ καύσων τοῦ ἡλίου εἰς νότον· μεῖζον ἐν πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ ἀετός, ἐν δὲ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς λέων· ἐν δὲ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον. Μέγας Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ αἰνετός σφόδρα, ὁ δημιουργήσας τὰ πάντα καὶ ὑψῶν τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Αὐτῷ

πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 8 Κεφάλαιον ἢ Ἐάν, ἐργαζομένου σου τὸ τοῦ Κυρίου ἔργον ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ εὐλαβείᾳ, ὁ ἐξεναντίας καθοπλίση τινὰς τῶν ἀμελεστέρων κατὰ σοῦ, ἐκκόψαι σε τῆς ὀρθῆς πολιτείας βουλόμενος, μὴ φοβηθῆς, μηδὲ δειλιάσης, μηδὲ ἐκκλίνῃς τῆς εὐθείας ὁδοῦ, τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· ἐν παντὶ θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι, διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι· πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Κυρίου ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῆ. Ἀεὶ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῆ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. Ὑπόμεινον οὖν τὸν Κύριον, ἐκλεκτὲ τοῦ Θεοῦ, ὅπως οἱ ἐκθλίβοντές σε νῦν ἐκστήσονται ἐν τῇ παραδόξῳ σωτηρίᾳ σου· καθὼς γέγραπται· Δίκαιος ἐὰν φθάσῃ τελευτῆσαι, ἐν ἀναπαύσει ἔσται· γῆρας γὰρ τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον, οὐδὲ ἀριθμῶ ἐτῶν μεμέτρηται· πολὺ δὲ ἐστὶ φρόνησις ἀνθρώποις, καὶ ἡλικία γῆρας βίος ἀκηλίδωτος. Εὐάρεστος τῷ Θεῷ γενόμενος ἠγαπήθη, καὶ ζῶν μεταξὺ ἀμαρτωλῶν μετετέθη· ἠρπάγη μὴ ἡ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ· βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά, καὶ ῥεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεῦει νοῦν ἄκακον. Τελειωθεὶς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε χρόνους μακροῦς· ἀρεστὴ γὰρ Κυρίῳ ἦν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἔσπευσεν ἐκ μέσου πονηρίας. Οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες καὶ μὴ νοήσαντες, μηδὲ θέντες ἐπὶ διανοίᾳ τὸ τοιοῦτον, ὅτι χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ. Κατακρινεῖ δὲ δίκαιος θανῶν τοὺς ζῶντας ἀσεβεῖς, καὶ νεότης τελεσεθεῖσα πολυετὲς γῆρας ἀδίκου. Ὁ ψονταὶ γὰρ τελευτὴν σοφοῦ καὶ οὐ νοήσουσι τί ἐβουλεύσατο περὶ αὐτοῦ καὶ εἰς τί ἠσφαλίσατο περὶ αὐτὸν ὁ Κύριος. Ὁ ψονταὶ καὶ ἐξουθενήσουσιν, αὐτοὺς δὲ ὁ Κύριος ἐκγελάσεται, καὶ ἔσονται μετὰ ταῦτα εἰς πτώμα ἄτιμον καὶ εἰς ὕβριν ἐν νεκροῖς δι' αἰῶνος, ὅτι ῥήξει αὐτοὺς ἀφώνους πρηνεῖς, καὶ σαλεύσει αὐτοὺς ἐκ θεμελίων, καὶ ἕως ἐσχάτου χερσωθήσονται καὶ ἔσονται ἐν ὀδύνῃ, καὶ ἡ μνήμη αὐτῶν ἀπολείται. Ἐλεύσονται ἐν συλλογισμῷ ἀμαρτημάτων αὐτῶν δειλοὶ καὶ ἐλέγξει αὐτοὺς ἐξεναντίας τὰ ἀνομήματα αὐτῶν. Τότε στήσεται ἐν παρρησίᾳ πολλῇ ὁ δίκαιος κατὰ πρόσωπον τῶν θλιψάντων αὐτὸν καὶ τῶν ἀθετούντων τοὺς πόνους αὐτοῦ. Ἰδόντες αὐτὸν ταραχθήσονται φόβῳ δεινῷ, καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς σωτηρίας καὶ ἐροῦσιν ἐν ἑαυτοῖς μετανοοῦντες, καὶ διὰ στενοχωρίαν πνεύματος στεναξοῦσιν· Οὗτος ἦν, ὃν ἔσχομέν ποτε εἰς γέλωτα καὶ εἰς παραβολὴν ὄνειδισμοῦ οἱ ἄφρονες· τὸν βίον αὐτοῦ ἐλογισάμεθα μανίαν καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἄτιμον. Πῶς κατελογίσθη ἐν υἰοῖς Θεοῦ, καὶ ἐν ἀγίοις ὁ κληρὸς αὐτοῦ ἐστίν; Ἄρα ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ ἀληθείας καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ ἐπέλαμψεν ἡμῖν καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἀνέτειλεν ἡμῖν. Ἀνομίας ἐπλήσθημεν τρίβοις καὶ ἀπωλείας, καὶ διωδεδύσαμεν ἐρήμους ἀβάτους, τὴν δὲ ὁδὸν Κυρίου οὐκ ἔγνωμεν. Τί ὠφέλησεν ἡμᾶς ἡ ὑπερηφανία; Καὶ τί πλοῦτος μετὰ ἀλαζονείας συμβέβληται ἡμῖν; Παρῆλθεν ἐκεῖνα πάντα ὡς σκιά, καὶ ὡς ἀγγελία παρατρέχουσα· ὡς ναῦς διερχομένη κυμαινόμενον ὕδωρ, ἧς διαβάσης οὐκ ἔστιν ἴχνος εὐρεῖν, οὐδὲ ἀτραπὸν τρόπιος αὐτῆς ἐν κύμασιν· ἢ ὡς ὀρνέου διίπτάντος ἀέρα, οὐθὲν εὐρίσκεται τεκμήριον πορείας, πληγῇ δὲ ταρσῶν μαστιζόμενον πνεῦμα κοῦφον καὶ σχιζόμενον βία ῥοίζου κινουμένων πτερῶν, διωδεδύθη, καὶ μετὰ τοῦτο οὐχ εὐρέθη σημεῖον ἐπιβάσεως ἐν αὐτῷ· ἢ ὡς βέλους βληθέντος ἐπὶ σκοπὸν, τμηθεὶς ὁ ἀῆρ εὐθέως εἰς ἑαυτὸν ἀνελύθη, ὡς ἀγνοῆσαι τὴν δίοδον αὐτοῦ. Οὕτως καὶ ἡμεῖς γεννηθέντες ἐξελίπομεν, καὶ ἀρετῆς μὲν σημεῖον οὐδὲν ἔχομεν δεῖξαι, ἐν δὲ τῇ κακίᾳ ἡμῶν κατεδαπανήθημεν. Ὅτι ἐλπὶς ἀσεβοῦς, ὡς φερόμενος χοῦς ὑπὸ ἀνέμου, καὶ ὡς πάχνη ὑπὸ λαίλαπος διωχθεῖσα λεπτή, καὶ ὡς καπνὸς ὑπὸ ἀνέμου διεχύθη, καὶ ὡς μνεῖα καταλύτου μονοήμερου παρώδευσε. Δίκαιοι δὲ εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, καὶ ἐν Κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ φροντίς αὐτῶν

παρὰ Ὑψίστῳ. Διὰ τοῦτο λήφονται τὸ βασιλείον τῆς εὐπρεπείας καὶ τὸ διάδημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς Κυρίου, ὅτι τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ σκεπάσει αὐτούς, καὶ τῷ βραχίονι ὑπερασπιεῖ αὐτῶν. Μὴ οὖν μισήσης τινὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, μηδὲ ἀπόδος τὸ κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἀλλὰ κτήσαι τὴν ἀγάπην σεαυτῶ, ἣν ἡ θεία Γραφή ὑψώσε παρὰ πᾶσαν ἀρετὴν· αὐτῶ γὰρ τῶ κτίσαντι τὰ πάντα παρείκασεν αὐτήν, εἰπούσα ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν. Ἀδελφὸς ἀπὸ κοινοβίου παρέβαλε γέροντι· ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτὸν εἶπεν· εἰκόμισι τὰ κοινόβια διδασκαλείοις· οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἐπέρχονται, οἱ δὲ ἐν τοῖς καμινίοις. Καὶ ὠφελῆθεις ὁ ἀδελφὸς ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἔβα λε [γὰρ] αὐτῶ μετάνοιαν. Τοιγαροῦν χρησώμεθα τῷ πράγματι ἑαυτῶν ὡς ἔργῳ, ἵνα μὴ ἀδόκιμοι γενόμενοι ἐκβληθῶμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς παραπεμφθῶμεν. Ὅταν τοὺς προβεβηκότας ἐν τῷ σχήματι θεάσῃ ἀμελοῦντας, τότε πολλῆς δέη ἀσφαλείας, μήποτε τούτους ζηλώσας τὴν αὐτὴν ὁδὸν πορεύσῃ· μήποτε καὶ ἐγκρατὴς γενόμενος κατ' αὐτῶν ἐπαρθήσῃ, ὅπερ ἐστὶν ἥττημα ὑψηλοφροσύνης. Ἄλλ' ἄκουε τοῦ λέγοντος· πρόσχε σεαυτῶ καὶ φύλαξο ντὴν ψυχὴν σου σφόδρα, οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἐξ ἔργων ἐτέρων δικαιούμεθα, οὐδὲ ἕτεροι ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔργων κατακριθήσονται. Ὅταν γὰρ εἰσαχθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Κριτοῦ γυμνοὶ καὶ τετραηλισμένοι, ἀποδοῦναι λόγον ὑπὲρ ὧν ἠργασάμεθα, οὐ κατακριθήσεται ἕτερος περὶ ἐτέρου· ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. Ἐάν τις ἐξείπῃ σοι τοὺς ἑαυτοῦ λογισμοὺς, μὴ ἐξιχνιάζῃς ἐν τῷ πράγματι, ἐάνπερ ἀσθενῇ τὸ ὄμμα τῆς διανοίας σου, μήποτε ἐκείνου λέγοντος ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὀχληθήσῃ παθῶν καὶ ἔση ὅμοιος κυβερνήτῃ ἐν πολλῶ κλύ δωνι. Χρὴ οὖν ἀκούσαντας ἡμᾶς τὴν ἀρχὴν τῶν λεγομένων τὰ ἐπόμενα νοεῖν καὶ οὕτως παρακαλεῖν τὸν θλιβόμενον, ἐξ ὧν παρειλήφαμεν ἐξ ἀγίων ἀνδρῶν, ἢ ἐξ ὧν ἐπειράθημεν ἡμεῖς. Οὐ γὰρ ἐστὶ θέλημα τοῦ Κυρίου ἄλλον δι' ἄλλου καταπεσεῖν· τοὺς πάντας γὰρ αὐτὸς θέλει σωθῆναι. Σὺ δέ, ἀγαπητέ, μὴ παντὶ ἀνθρώπῳ ἔκφαινέ σου τοὺς λογισμοὺς, ἀλλ' οὐς ἐὰν δοκιμάσῃς ὅτι πνευματικοὶ εἰσι· πολλὰ γὰρ τὰ ἔνεδρα τοῦ Διαβόλου. Εἶπεν γὰρ ὁ Σωτὴρ· προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ δὲ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Ἀπὸ δὲ τῶν πνευματικῶν μὴ ἀποκρύψῃς, μήποτε εὐρῶν γωνίαν ὁ Ἐχθρὸς ἐμφωλεύσῃ ἐν σοί. Μετὰ δὲ τῶν σαρκικῶν φρονούντων μὴ συμβουλεύου, οἱ γὰρ φιλήδονοι ἡμέραν καὶ ἡμέραν ἐπισωρεύουσιν ἑαυτοῖς ἁμαρτίας, τοῦτο λέγοντες· αὕτη καὶ μόνη λογισθεῖ μοι ἁμαρτία· τοῦ Προφήτου ταλανίζοντος καὶ λέγοντος· οὐαὶ οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ὡς σχοινίῳ μακρῶ, καὶ ὡς ζυγοῦ ἱμάντι δαμάλεως τὰς ἀνομίας αὐτῶν. Ὅθεν χρὴ φεύγειν τοὺς ἀνωφελεῖς λόγους καὶ μὴ συναπάγεσθαι τοῖς καταφρονοῦσι τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, ὅτι οὐδὲν περὶ ὠφελείας λέγουσιν, οὐδὲ διὰ τὸν Κύριον πράττουσιν οὐδὲν περὶ ἀρετῆς καὶ εὐλαβείας, οὐδὲν περὶ σεμνότητος. Οἱ λόγοι αὐτῶν παγίδες θανάτου· ἡ βουλή αὐτῶν βόθρος ἄδου. Παρρησία καὶ γέλως, μέθη καὶ ἀπώλεια ψυχῆς ἢ συνάφεια αὐτῶν. Ὁ δεινὸς Ὅφρις λαλεῖ δι' αὐτῶν. Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ταῦτα φεύγε· δίωκε δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραῦπάθειαν. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως· ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὠμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν. Ὅρα, ἀγαπητέ δούλε τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ δελεασθῆς ἐν τῇ προσκαίρῳ ἀπάτῃ, ἵνα μὴ στερηθῆς τῆς αἰωνίου ζωῆς. Νῆφε καλῶς. Ἐμπορος ἐκλήθης, μὴ ἀπολέσῃς τὸν μαργαρίτην, μὴ ἀποσπλήσῃ ὁ Ἐχθρὸς τὸν θησαυρόν σου, μὴ βυθίσῃ τὸ πλοῖον σὺν τῷ γόμῳ καὶ ἐπιστρέψῃς κενὸς εἰς τὰ ἴδια. Ὁ Ἐχθρὸς ἐπιστάμενος οἶαν δόξαν κομιεῖται παρὰ τῷ Θεῷ ὁ ἑαυτὸν ἄσπιλον διατηρῶν ἐκ τῶν μολυσμάτων τῆς σαρκός, σφοδρῶς πολεμεῖ διὰ τῶν λογισμῶν κυλίσαι τὸν ἄνθρωπον ἐν αὐτοῖς βουλόμενος, ὅπως μὴ ἐπιτύχῃ τῆς μελλούσης δόξης· καὶ ἐὰν εὕρῃ ψυχὴν ἀποθεμένην τοὺς ἀνωφελεῖς λογισμοὺς, οὐ πυκνάζει αὐτήν, ἀλλ' οὐδὲ

ἀφίσταται εἰς τέλος· πορεύεται δὲ μάλλον ἔνθα, κρούσαντος αὐτοῦ εὐθύς ἀνοίξουσι, καὶ καταμολύνας τὸ σῶμα σὺν τῇ ψυχῇ ἐν ῥυπαρωτάταις ἐπιθυμίαις, τῷ οὐκ ἀνθισταμένῳ αὐτῷ, ἔσχατον ὡς ἀγαθὸς σύμβουλος αὐτῷ δῆθεν ὑποβάλλει· κρεῖσσόν σοι εἰς τὸν κόσμον πορευθέντα σύμβιον λαβεῖν, ἢ οὕτως καταφθεῖρῃ σου τὸ σαρκίον. Ἀπὸ δὲ τοῦ νήφοντος ταῦτα πάντα ἀποστήσονται. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ καὶ οὐδὲν τούτων οὐ μὴ σε καταλάβῃ. Ὅθεν ἀναγκαῖον φεύγειν τὴν παρρησίαν· καὶ πάλιν λέγω, φεῦγε τὴν παρρησίαν, μήποτε καταλάβῃ σε ἀναισχυντία, καὶ δῆσασα, ὡς κακὸν αἰχμάλωτον, παραδῶ δοῦλον τῇ ἀμαρτίᾳ· καὶ τότε ἄρξῃ λέγειν· ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης καὶ καταιγὶς κατεπόντισέ με· καὶ πάλιν· ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις. Ὅθεν χρὴ φεύγειν τὴν συνάφειαν τῶν κακοφρόνων ἀνθρώπων, οὐχ ὡς ἀνθρώπους μισῶν, ἀλλὰ τὸ βλάβος παραιτούμενος. Εἰ δὲ προελήφθῃς μετὰ ἀμελεστέρων, πρόσεχε σεαυτῷ, ὅπως κάκεινους κερδήσης διὰ τῆς ὀρθῆς πολιτείας καὶ σεαυτὸν μὴ ἀπολέσης. Μὴ πίστευε τὴν ψυχὴν σου τοῖς λαλοῦσιν ἄχρηστα καὶ ἐπαγγελλομένοις σωφροσύνην· εἶπε γὰρ ὁ Σωτὴρ· ἐκ τῶν περισσευμάτων τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. Στέλλου τοιγαροῦν ἀπὸ τῶ νεωτεριζόντων καὶ γελοίοις συμπεριφερομένων, ἵνα μὴ παρακούσης τοῦ λέγοντος· τὰς νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε. Μὴ λάβῃς πρόσωπον κατὰ τῆς ψυχῆς σου, μὴ μικρόν, μὴ μέγα, μὴ δυνάστην· οὐδεὶς γὰρ δυνήσεται σε ἐξελέσθαι ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ ἀσβέστου. Ἄκουε τοῦ λέγοντος· τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ὅταν τὸν κόσμον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Μὴ οὖν ἀπολέσης τὴν πρὸς Θεὸν παρρησίαν, μὴ διὰ τιμὴν ἢ δόξαν ἀνθρωπίνην, μὴ διὰ βρώματος ἢ πόματος ἢ ἐνδύματος· ταῦτα γὰρ πάντα εἰς φθορὰν χωροῦσιν· αἱ δὲ πράξεις, εἴτε ἀγαθαὶ εἴτε φαῦλαι, γράφονται ἐκάστου. Τὰ ἄνω φρόνει, μὴ τὰ ἐπὶ γῆς, ἵνα ἐπιτύχῃς τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ συγκαταριθμηθῇς ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς τοῦ Υἱοῦ, καὶ εὐλογῆσῃ σε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον σὺν πᾶσι τοῖς Ἁγίοις αὐτοῦ· ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 9 Κεφάλαιον θ' Ἀγαπητέ, πρόσεχε σεαυτῷ, μήποτε σε διδάξῃ ὁ Ὅφιος ζηλοῦν τοὺς καταφρονοῦντας τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ λέγειν· οὐκ εἶ κρεῖσσων τῶν περιπεσόντων τοῖς πάθεσι. Σὺ δὲ νόησον τὸ γεγραμμένον· ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκευὴ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. Ἐὰν οὖν παρακούσης τοῦ Κυρίου, τὰ τῆς ἀμαρτίας ἔργα ἐπιτελῶν, ἔση σκεῦος ἄτιμον· εἰ δὲ τὰ τοῦ Κυρίου ἔργα πρᾶ ξεις, ἔση σκεῦος ἐκλεκτόν, ἔντιμον, ἡγιασμένον, εὐχρηστον τῷ Δεσπότη, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. Πρόσεχε σεαυτῷ, παρακαλῶ, ὅπως καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι εὐρῆς ἔλεος παρὰ Κυρίου· ἐὰν δὲ μὴ προσέχῃς σεαυτῷ, καὶ ὧδε συντριβήσῃ κάκεϊ οὐκ ἀναπαύσῃ. Τὰ γὰρ ἔξω τῆς εὐθείας ὁδοῦ γινόμενα, οὐδὲν ἔχει πλὴν κατάγνωσιν καὶ μετᾶμελον. Μὴ οὖν ζηλοῦ τοὺς καταφρονοῦντας τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ τὸ σχῆμα μόνον περιποιῶντας ἑαυτοῖς, ὅπως μὴ ὁμοιωθῆς στρατιώτῃ συσχεθέντι ὑπὸ τῶν ἐναντίων, καὶ τὴν μὲν σφραγίδα ἔχῃς τοῦ βασιλέως· ἀψευδῆς γὰρ ὁ εἰπών· ἀμήν λέγω ὑμῖν· πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἀμαρτίας· φύλλοις γὰρ ἔοικεν τὸ σχῆμα, καρποῖς δὲ τὸ ἔργον. Οἱ τοῦ ἐπιγείου βασιλέως στρατιῶται αἵματα ἐκχέουσιν, ἵνα τῷ βασιλεῖ ἑαυτῶν ἀρέσωσιν· σὲ δὲ οὐ χρειαί ἐκχέειν αἷμα, ἀλλὰ τὸ μὴ νικηθῆναι ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, ὅπως μὴ καρποφορήσῃς τῷ θανάτῳ. Νῆψον, ἀγαπητέ, νῆψον καὶ ὑπόμεινον ἐν τοῖς πόνοις. Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ κόπου σου· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς σκοτίας, ἧς ἀνέχη ἐν τῷ κελλίῳ καθεζόμενος, ἐπιλάμψει σοι τὸ φῶς τῆς ἀληθείας· καθὼς γέγραπται· ἔξανέτειλεν ἐν σκότει φῶς τοῖς εὐθέσιν. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ὅπως νίκος ἀράμενος κατὰ τοῦ Ἐχθροῦ προσκυνήσῃς τῷ Βασιλεῖ τῆς δόξης ἀνεπαισχύντως. Μὴ γὰρ μόνον τοὺς διὰ ξίφους θανόντας καὶ ἐπὶ τυράννων μαρτυρήσαντας στεφανοῖ ὁ Κύριος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἀσκήσει καὶ ἀγάπῃ εὐδοκιμήσαντας· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνοι διὰ τὸν Κύριον ὑπέμειναν τοὺς αἰκισμούς, οὕτω

καὶ οὗτοι διὰ τὸν Κύριον ὑπέμειναν τὴν κακουχίαν καὶ τὴν ἄσκησιν. Πρόσεχε σεαυτῶ, μὴ γένηται ῥῆμα πονηρὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Μὴ συνθῆς τῷ πονηρῷ λογισμῷ· οὕτω γὰρ πέπονθέ τις τῶν ἀρχαίων, κρύψας ἐκ τοῦ ἀναθήματος ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ Γιεζὶ ὁ λειτουργὸς τοῦ προφήτου Ἐλισαίε· καὶ οὐκ ἔλαθον τὸν Θεόν, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους· κρυφᾶ γὰρ δράσαντες τὸ κακόν, ἐμφανῶς τὴν ἀντιμισθίαν ἀπέλαβον· τὸν μὲν πανοικὶ λιθασθέντα ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ, τὸν δὲ τὴν λέπραν κληρωσάμενον ἅμα τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος. Ἄψευδής γὰρ ὁ εἰπών· Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὃ γὰρ ἐὰν σπείρη τις, τοῦτο καὶ θερίσει. Μάθε ὑπομονητικῶς, ἵνα διαφύγῃς τὰς συναντώσας βλάβας τοῖς μὴ ἡσυχάζουσιν. Ἄκουε τοῦ λέγοντος· τέκνον, ἐὰν σοφὸς γένη σεαυτῶ, σοφὸς ἔσῃ καὶ τῷ πλησίον· ἐὰν δὲ κακὸς ἀποβῆς, μόνος ἀντλήσῃς τὰ κακά. Πόθεν ἦττᾶ ἡμᾶς ὁ ἐξεναντίας; Πόθεν καὶ πλεονάζει ἡμῶν τὰ πάθη; Οὐχὶ διὰ τὴν ἀπειθειαν ἡμῶν; Διδασκόμενοι γὰρ οὐ προσέχομεν, ἐλεγχόμενοι ἐπὶ διορθώσει πταισμάτων ἀρνούμεθα. Ἄνθρωπος κρύβομεν, Θεὸν δὲ καταφρονοῦμεν, οὐ πειθόμενοι τῷ λέγοντι· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν οὗτοι σιγήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράζονται. Σοφίαν ἡμῖν ὑποβάλλει ὁ δεινὸς Ὅφρις νικῆσαι διὰ τῶν λόγων τοὺς ἡμᾶς διορθοῦν βουλομένους, καὶ οὕτω ἡ ἁμαρτία πλεονάζει ἐν ἡμῖν, μὴ ἔχουσα τὸν ἀνταίροντα. Συλᾶ σε ὁ Ἐχθρὸς σου, καὶ οὐ γινώσκεις, ὧ ψυχὴ μου; Τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ κατεργάζεται ἐν σοὶ καὶ ἀνέχη; Φεῦγε αὐτοῦ τὰ φαῦλα συμβουλευμάτα, ὧ ἄνθρωπε. Μνήσθητι ὧν συνέθου Θεῷ, καὶ φύλαττε τὸν ἀγιασμόν, ὅπως εὐρῆς χάριν ἐνώπιον Κυρίου. Ἄκουε τοῦ λέγοντος· φεύγετε τὴν πορνείαν. Καὶ θέλεις γνῶναι πῶς χαλεπὴ ἡ πορνεία; Οὐς γὰρ οὐκ ἴσχυσαν δῆγματα ὄφρων θανατῶσαι ἐν τῇ ἐρήμῳ, τούτους ἡ πορνεία ἐν Μαδιὰν κατέστρωσε, καὶ διὰ τῆς πορνείας καὶ θυσίαν εἰδώλων ἐσθίειν ἠρετίσαντο· ὅθεν ἔπεσαν ἐκ τοῦ λαοῦ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες. Εἰ δὲ προελήφθης, μὴ ἔμμενε ἐν τῷ πτώματι, μὴ καταφρόνει ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ μακροθυμίᾳ καὶ ἀνοχῇ. Μνήσθητι ὅτι ὁ θάνατος οὐ χρονιεῖ. Μνήσθητι ὅτι οὐ δυνατόν σε ἐκφυγεῖν τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ. Μὴ οὖν ἀμέλει, ἀλλὰ μετανόει, δάκρυσον, στέναξον, ὅτι ἐνεπαίχθης. Ἐὰν γὰρ καὶ ἡμεῖς τῇ λήθῃ παραδώσωμεν τὸ πταῖσμα, ἀλλ' ὁ πλάσας ἡμᾶς Θεὸς ἐκάστου τὸ ἔργον ἐπίσταται. Μὴ οὖν ἀμέλει, ἀλλὰ στηθὶ γενναίως κατὰ τοῦ Ὑπεναντίου καὶ ἔμφραξον τὴν διορυγὴν, δι' ἧς συνήθως εἰσπορευόμενος ὁ Ἐχθρὸς ἐσύλησεν, ὅπως μὴ εὐρῶν ἐπιτηδείαν τὴν εἴσοδον ἀποστραφῇ ἄπρακτος· τὸ δὲ ἐμφράττειν τὴν διορυγὴν ἐστὶ τὸ ἀπασφαλίζεσθαι τὰς αἰσθήσεις, δι' ὧν εἰσπορεύεται ἐν τῇ ψυχῇ εἴτε ἀγαθὸν εἴτε πονηρὸν, τὴν ὄρασιν, τὴν ἀκοήν, τὴν ὄσφρησιν, τὴν ἀφήν, τὴν γεῦσιν, καὶ τοὺς λογισμοὺς μὴ ῥέμβεσθαι ἔξω τοῦ πρέποντος. Ἐν νῶ ἔχε, ἀγαπητέ, τοὺς γίγαντας, τοὺς καταφθειράντας τὴν γῆν ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτῶν, ὡς ἐξήλειψεν αὐτοὺς ὁ Κύριος ἐν μιᾷ ῥοπῇ διὰ τοῦ κατακλυσμοῦ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἰσχύς αὐτῶν οὐκ ὠφέλησεν αὐτούς. Ἀναλόγισαι τὴν γῆν Σοδόμων καὶ Γομόρρας, πῶς κατεστράφη διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ, καὶ ἡ σπατάλη καὶ ἡ ὑπερηφανία οὐκ ὠφέλησεν αὐτούς. Φροντίσωμεν οὖν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀγαπητοί, μήποτε καταλάβῃ ἄφνω καὶ ἡμῶν τὸ τέλος, καὶ πορευθῶμεν ὄντες ἐν πολλῇ καταγνώσει. Τί δὲ ἡμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ τελευτήσαντος, ὅτι μετὰ μίαν ἡμέραν ἀνακάμψῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ; Ἀλλὰ μετὰ ἑνιαυτόν; Ἀλλὰ μετὰ ἑκατὸν ἢ χίλια ἔτη; Τί οὖν τῶν μὴ μενόντων ἀντιποιούμεθα, καὶ μὴ παρερχομένων καταφρονοῦμεν; Εἰπόν τῷ ὑποβάλλοντί σοι ἐπιθυμίας ῥυπαρὰς καὶ ἀκαθάρτους· ὧ Ἐχθρὲ τῆς ἀληθείας, ἵνα σὺ τὴν ἐπιθυμίαν ποιήσῃς, ἐγὼ αἰσχυνοῦμαι; Ὑπαγε πρὸς τοὺς ὁμοίους σου ἀσελεγεῖς. Ἀγέλην χοίρων ἐξητήσω σεαυτῶ; Καταποντίσθητι σὺν αὐτοῖς. Οὐκέτι ἔξεις με δοῦλον ὑπήκοον πρὸς τὰ βουλήματά σου. Ἀρκετός μοι ὁ παρεληλυθὼς χρόνος· ἀπὸ τοῦ νῦν τῆς ἀληθείας φροντίσω καὶ τὸν Θεόν μου ἰκετεύσω, ὅπως ῥύσηταί με τελείως τῶν ἔργων σου. Πνεῦμα γὰρ Ἅγιον δέδωκέ μοι, καὶ γὰρ τοῦτο

παρώργισα· ψυχὴν καὶ σῶμα καθαρὸν δέδωκέ μοι, ἐγὼ δὲ ταῦτα ἐσπίλωσα. Οὕτως λέγε, ἀγαπητέ, τῷ ὑποβάλλοντί σοι ὀλέθρια πάθη. Ἔφη τις τῶν Ἀγίων· κυνὶ ἔοικεν ἡ πορνεία· ἐὰν κολακεύσης, προσμένει σοι ἐὰν διώξης, φεύζεται. Ἄκουε τοῦ λέγοντος· καταμόνας εἰμὶ ἐγώ, ἕως οὗ παρέλθω· τουτέστι τῷ ἑαυτῷ προσέχειν ἕκαστον, ἄχρις οὗ ἐξέλθωμεν τὸν ἐνεστῶτα βίον. Πρόσεχε σεαυτῷ, παρακαλῶ, καὶ μὴ καταφρόνει τῆς σεαυτοῦ πολιτείας. Μὴ ἔνεκα μικρᾶς ἡδονῆς ἀπολέσης τοὺς καρποὺς τῶν πόνων σου, μηδὲ ἀκαθαρσίας χάριν προδῶς τὸν μισθὸν τῆς σῆς ἐργασίας, τὸν μισθὸν τῆς ἡσυχίας, τὸν μισθὸν τῆς ἀγρυπνίας, τῆς ἐγκρατείας καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, ἀκαθαρσίας χάριν ἀπολέσης καὶ ὁμοιωθῆς τῷ βάλλοντι τοὺς ἑαυτοῦ μισθοὺς ἐν βαλαντίῳ τετριμμένῳ. Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ· ἀλλὰ περίφραττε σεαυτὸν εἰς τὸν φόβον τοῦ Κυρίου. Ἄκουε ἅ φημι, ἀγαπητέ· ἐν κοσμικῷ βίῳ ὁ εὐλαος μέγας ἀκούειν δοκεῖ, ἐν δὲ τῷ μοναδικῷ βίῳ ὁ ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν μέγας ἐστὶ πρὸς τὸν Κύριον. Πάλιν, ἐν τῷ κοσμικῷ βίῳ ὁ φιλοκαλῶν τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ἐξαλλάσσειν ἱματίοις, δόξαν ἔχει ἀνθρωπίνην· ἐν δὲ τῷ ἐπαγγέλματι τούτῳ ὁ τούτων καταφρονῶν, προσέχων δὲ μόνον τῇ ἀναγκαίᾳ χρεῖα τοῦ σώματος, δόξαν περιποιεῖται ἑαυτῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κατὰ τὸν λέγοντα· ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα τούτοις ἀρκεσθησώμεθα. Πάλιν, ἐν τῷ κοσμικῷ βίῳ ὁ μεγαλαυχῶν ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος δυνάμει καὶ πλούτῳ μέγας δοκεῖ ἀκούειν παρὰ ἀνθρώποις, ἐν δὲ τῷ ἐπαγγέλματι τούτῳ ὁ ἀγαπῶν τὴν ταπεινώσιν ἐν ἀληθείᾳ ὑψοῦται παρὰ Κυρίῳ· καθὼς γέγραπται· τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνη τοὺς σοφοὺς· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνη τὰ ἰσχυρά· καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ· ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἀγαπήσωμεν οὖν τὰ ἀρεστὰ Κυρίῳ, ὡς δοῦλοι εὐχρηστοὶ καὶ εὐγνώμονες· ἐὰν καὶ ἐπιβουλάς κακούργων ὑποστῶμεν, ἐὰν καὶ ὑπὸ βαρβάρων συσχεθέντας ἀποδιδῶνται εἰς δουλείαν, μὴ ἀπελπίσωμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας· γέγραπται γάρ· ἐν θλίψει ἐπεκαλεσάμην τὸν Κύριον καὶ ἐπήκουσέ μου εἰς πλατυσμόν· ἀναλογιζόμενοι ἅμα ὅτι καὶ Προφήται ἠχθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ χώρᾳ δουλείας καὶ κακουχίας ὑπέμειναν, ἡ δὲ διάνοια αὐτῶν οὐκ ἠχμαλωτεύθη ποτὲ ἀπὸ Θεοῦ· τὸ γὰρ πραθῆναι ἢ μὴ πραθῆναι τὸν ἕξω ἡμῶν ἄνθρωπον οὐ τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ· τὸ δὲ συγκοινωνῆσαι τῇ ἀσεβείᾳ ἢ μὴ συγκοινωνῆσαι τὸν ἕσω ἡμῶν ἄνθρωπον τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν. Ὅθεν οἱ Ἅγιοι τυράννους ἤλεγξαν καὶ θανάτου ἀπειλὰς κατεφρόνησαν, τῆς ἀρετῆς ἀντιποιοῦμενοι. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τέκνα ὄντες, ἀγαπητοί, τῶν Προφητῶν καὶ κατ' ἴχνος αὐτῶν βαίνοντες, τὴν τελείαν αὐτῶν πίστιν κτησώμεθα· διότι γέγραπται· ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν, ὅπως συνεισέλθωμεν ἅμ' αὐτοῖς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός, ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν Ἀγίων. Νήψωμεν δὲ προσευχόμενοι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. Μελετήσωμεν τὰ λόγια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως ἐγκύψωμεν ταῖς Γραφαῖς, καὶ βιβλίον ἐν χερσὶ μὴ κατέχοντες, ἐν νῷ ἔχωμεν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Ἐάν τις ἐξείπῃ σοι τοὺς ἑαυτοῦ λογισμοὺς, ἢ τὰ ἑαυτοῦ ἐλαττώματα ἀνακαλύψῃ, μὴ ἐξουθενεῖ τούτον τῇ διανοίᾳ, ὡς τὰ τοιαῦτα διαπραξάμενον· ἀλλὰ μᾶλλον θαύμαζε ἐπὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ μεταβολῇ. τὸ γὰρ ἐκφαίνειν ἐκουσίως τινὰ τὰ ἑαυτοῦ πταίσματα ἀνδράσι πνευματικοῖς, σημαντικὸν βίου ἐπανορθώσεως· τὸ δὲ κρύπτειν, δηλωτικὸν ἐμπαθοῦς ψυχῆς. Οὐδεὶς γὰρ συντρέχων κλέπτει καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ μοιχῶν τιθέμενος ἐξάγει τούτους ποτέ, διότι φιλοστόργως διάκειται πρὸς τὸ πάθος. Χρὴ οὖν παρακαλεῖν τὸν ἀνατιθέντα μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, καθὼς γέγραπται· σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς. Λέγει γὰρ Κύριος διὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ· καὶ σὺ, υἱὲ ἀνθρώπου, εἰπὸν πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου· δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξελεῖται αὐτόν, ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ πλανηθῆ· καὶ ἀνομία

άνομου οὐ μὴ κακώση αὐτόν, ἐν ἧ ἂν ἡμέρα ἀποστρέφη ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ. Δὴ δὲ ἡμῖν ὁ Κύριος τὴν ἀπλανῆ ὁδὸν κατέχειν ἕως τέλους, τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην· ὅπως ἐμφραγῆ τὸ στόμα τοῦ ἀντιδίκου ἡμῶν τοῦ Διαβόλου, μὴ ἔχον λέγειν τι περὶ ἡμῶν φαῦλον. Ὅτι τῷ Θεῷ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 10

Κεφάλαιον 1' Πρόσχωμεν ἑαυτοῖς, ἀγαπητοί, ὅτι πικροὺς ἔχομεν ἐχθροὺς καὶ ἀνελεεῖς, χαίροντας ἐπὶ πτώσει ἀνθρώπων, καὶ ταύτην μόνην ἔχοντας εὐφροσύνην. Ὅθεν οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐπιστάμενοι τὰς καθ' ἡμῶν αὐτῶν κακουργίας οὐκ ἠμέλουν, οὐκ ἐμετεωρίζοντο, ἀλλὰ προσεῖχον ἑαυτοῖς, καὶ ἑαυτοῖς προσέχοντες καὶ Θεῷ εὐηρέστουν καὶ ἀνθρώπους ὠκοδόμουν εἰς τὸ ἀγαθόν. Οἷος γέγονεν ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἐμνημόνευσεν εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ βίον γράψας· καὶ γὰρ ἀσκήσει πολλῇ καὶ συντονωτέρα ἐκέκρητο· ἐνήστευε γὰρ αἰεὶ, τὸ δὲ ἔνδυμα εἶχεν ἔνδον μὲν τρίχινον, ἐπάνω δὲ δερμάτινον, ἃ καὶ ἕως τελευτῆς τετήρηκε, μήτε τὸ σῶμα διὰ ῥύπον ὕδατι λούσας, μηδὲ ὅπως τοὺς πόδας νίψασθαι ἢ κἂν ἀπλῶς ἐν ὕδατι αὐτοὺς χωρὶς ἀνάγκης ἐμβαλεῖν· ἀλλ' οὐδὲ γυμνωθέντα τις αὐτὸν ἐώρακεν, οὐδ' ὄλως τὸ σωματίον Ἀντωνίου ἐώρακέ τις γυμνόν, εἰ μὴ ὅτε τελευτήσας ἐθάπτετο. Καὶ πάλιν εἶπεν· εἰ καὶ μικρὰ ταῦτα πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐκείνου, ἀλλ' ἄγε ἀπὸ τούτων λογίζεσθαι, ὁποῖος ἦν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος Ἀντώνιος, ὁ ἐκ νεωτέρου μέχρι τῆς τοσαύτης ἡλικίας ἴσῃν τηρήσας τὴν προθυμίαν τῆς ἀσκήσεως· καὶ μήτε διὰ τὸ γῆρας ἠττηθεῖς πολυτελείᾳ τροφῆς βρωμάτων, μήτε δι' ἀτονίαν τοῦ ἑαυτοῦ σώματος ἀλλάξας τὸ σχῆμα τοῦ ἐνδύματος, ἢ κἂν τοὺς πόδας νίψας ὕδατι, καὶ ὅμως ἐν πᾶσι διέμεινεν ἀβλαβής· καὶ γὰρ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀσινεῖς καὶ ὀλοκλήρους εἶχε, βλέποντας καλῶς. Καὶ ἵνα μὴ καθ' ἐν λέγωμεν, πάντων τῶν ἐν ποικίλῃ τροφῇ καὶ λουτροῖς καὶ διαφόροις ἐνδύμασι χρωμένων, καὶ φαιδρότερος μᾶλλον αὐτὸς ἐφαίνετο καὶ πρὸς ἰσχὺν προθυμότερος. Ἡμεῖς δὲ τὰ χαννοῦντα τὸ σῶμα ἐπινοοῦντες ἐν ἑαυτοῖς μετεωριζόμεθα, μὴ ἐννοοῦντες οἷους πικροὺς ἀντιδίκους ἔχομεν· ὅθεν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοι ὀρώντες ἡμῶν τὴν τοσαύτην ἀπροσεξίαν προθυμότεροι καθίστανται καθ' ἡμῶν, κατατοξεύοντες ἡμᾶς αἰεὶ τοῖς τῆς ἀσελγείας βέλεσι. Πρόσχωμεν οὖν ἑαυτοῖς, ὅπως ὁ Κύριος καταργήσῃ αὐτῶν τὰς καθ' ἡμῶν ἐπιβουλάς. Ταῦτα δὲ φημι, ἀδελφοί, οὐχ ὡς βίον καθαρὸν κεκτημένος· ἐὰν γὰρ ἀποκαλύψῃ Κύριος τὰς ἐμὰς ἀμαρτίας πρὸ τοῦ παραπεμφθῆναι με εἰς κόλασιν, ἢ αἰσχύνῃ τῶν ἔργων μου μέρος κολάσεώς μοι γενήσεται. Ἀλλὰ ταῦτα εἴρηνται ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τῆς τοῦ Κυρίου χάριτος, ὅπως ὑμῶν ὠφελουμένων διὰ τῆς ἀγαθῆς συμβουλίας αὐτὸς ὁ εὐτελής μισθὸν τύχω τῆς ἐμῆς ἀγαθῆς συμβουλίας· καθάπερ γὰρ ὁ προτρεπόμενος ἐπὶ καταστροφῇ ψυχῶν, ἀπωλείας καὶ ὀλέθρου μερίδα εὕρησει, οὕτω καὶ ἐπὶ διορθώσει συμβουλευῶν μερίδα ἀγαθὴν εὕρη παρὰ Κυρίῳ, ἐὰν ἀπόσχῃ καὶ αὐτὸς τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τῶν ἀνωφελῶν. Ἐὰν σχῆς φιλίαν μετὰ ἀδελφοῦ, καὶ τὸ συνειδὸς σου καταγνῶ σου, ὡς βλάβος ψυχῆς ὑπομένον διὰ τῆς συναφείας, ἔκκοψον σεαυτὸν ἀπ' αὐτοῦ. Εἶρηκε γὰρ τις τῶν Ἀγίων· μετὰ πάντῳ ἀγάπῃν, ἀπὸ πάντων ἀπέχου. Ταῦτα δὲ φημι, ἀγαπητέ, οὐχ ἵνα ἀνθρώπους μισήσῃς, ἀλλὰ τὴν ἀμαρτίαν. Γέγραπται γάρ· ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα ὁ ἐὰν αἰτούμεθα λαμβάνωμεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν· ἐὰν δὲ ἡ καρδία ἡμῶν καταγινώσκῃ ἡμῶν, μείζων ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. Ἀδελφὸς ἀδελφὸν παρῆνει εἰς τὰ κατὰ Θεόν, παριόντος δὲ ἑτέρου, ἔφη ὁ παρακαλῶν πρὸς αὐτόν· ἰδοὺ παρακαλῶ τὸν ἀδελφὸν καὶ οὐ βούλεταί μοι ἀκούειν· ὁ δὲ ἀπεκρίθη· ὀφείλει σου ἀκοῦσαι, συγχώρησον· παρὰ σοῦ γὰρ καὶ ἀκοῦσαι καλὸν καὶ ποιῆσαι χαρὰ ἐστὶ. Ὁ δὲ ἔφη· οὐχ οὕτως· ἐὰν δοκιμάσῃ ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ Θεόν, μὴ μου ἀκούσῃ· οὐ μόνον δὲ ἐμοῦ, ἀλλὰ μηδὲ προφήτου, ἐὰν παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ συμβουλευῆ· λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος· ἐὰν καὶ ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ

εὐαγγελίσηται ἡμῖν παρ' ὃ ἐλάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. Τίνες γὰρ ὑπῆρχον οἱ ἐπαναστάντες κατὰ Σωσάννης ἐν Βαβυλῶνι; Οὐχὶ πρεσβύτεροι; Καὶ οὐχ ἀπλῶς πρεσβύτεροι, ἀλλὰ κριταὶ καὶ ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ. Καὶ διὰ τὸ μὴ προσέχειν ἑαυτοῖς, οἷω τέλει ὑπέπεσον; Καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν οὐκ ὠφέλησεν αὐτούς. Φροντίσωμεν οὖν, ἀδελφοί, τῆς ἀληθείας, ὅπως ἡ ἀλήθεια περικυκλώσῃ ἡμᾶς. Ὡδε γὰρ ἔάν τις φαύλως διαπραξάμενος διαβληθῇ τῷ ἄρχοντι, ἀποδράς εἰς ἑτέρους τόπους ἴσως σώζεται· ἀπὸ δὲ τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ ποῦ φύγωμεν; Κατὰ τὸν λέγοντα· ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἔάν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, πάρει. Ἐὰν ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγές μου κατ' ὄρθρον καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεὶρ σου ὁδηγήσει με καὶ καθέξει με ἢ δεξιά σου. Ἀγαπήσωμεν τὴν ἡσυχίαν, ὅπως ῥυσθῶμεν τῶν περισπασμῶν. Ἀγαπήσωμεν τὴν ἐγκράτειαν ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ. Ἀγαπήσωμεν τὴν ἀγνείαν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην. Ἐσώμεθα ταπεινοί, εὐπροσήγοροι καὶ μικροῖς καὶ μεγάλοις, ὅπως ἐκφευξώμεθα τὴν κενοδοξίαν καὶ πάσας τὰς παγίδας τοῦ Διαβόλου. Μισήσωμεν τὴν μέθην καὶ τὸν γέλωτα καὶ τοὺς ἀνωφελεῖς λόγους τῶν κακοφρόνων ἀνθρώπων. Πάντα γὰρ πράττουσι, πάντα ἐπινοοῦσι πρὸς τὸ μὴ ἀποτυχεῖν τῶν ἑαυτῶν ἡδονῶν. Σὺ δέ, ἀγαπητέ, ταῦτα φεῦγε, ὡς τῷ Θεῷ ἐπαγγειλάμενος ἀρέσαι· πάντα κατὰ Θεὸν πράττε. Θεὸς γὰρ οὐ μυκτηρίζεται, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Ἀποστόλου· ὃ γὰρ ἔάν σπεῖρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει· ὅτι ὁ σπεῖρων εἰς τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν· ὁ δὲ σπεῖρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. Μὴ συνομίλει τοῖς ῥυπαροῖς λογισμοῖς, μήποτε κατάγωσί σε εἰς τὴν αἰσχρὰν αὐτῶν πράξιν· ἀλλὰ τούτους βδελύσσου καὶ ἄψωσον, ὅπως γαληνιάσῃ σου ἡ διάνοια. Δεήθητι τοῦ Κυρίου, ὅπως φωτίσῃ σου τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας· τὰ γὰρ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα παρὰ τῷ Θεῷ δυνατά. Ἐστὼς εἰς προσευχὴν μὴ μετεωρίζου, ἵνα μὴ εὐρεθῆς ὡς καταφρονῶν. Πρόσεχε σεαυτῷ, ἀγαπητέ, μήποτε θεωρῶν τοὺς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι πλουτοῦντας, σπαταλῶντας καὶ τὰς σάρκας αὐτῶν διατρέφοντας, ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφραγῆς, μακαρίσῃς αὐτούς διὰ τὴν πρόσκαιρον εὐθηνίαν· διότι οὐ πλούσιον, οὐ τρυφητὴν, οὐ δυνάστην ἐμακάρισε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, πλὴν τῶν φοβουμένων τὸν κύριον· καθὼς γέγραπται· μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον· καί, μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον. Ἐγούμενόν σε κατέστησαν; Τῆς εἰρήνης γενοῦ, ὅπως ἀνοιγῆσονταί σοι αἱ πύλαι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ συνεισελευσῇ ἅμα τοῖς ποιοῦσι τὴν εἰρήνην. Λέγει γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἀνοιξατε πύλας, εἰσελθέτω λαός. Καὶ ποῖος λαός; Φυλάσσων δικαιοσύνην καὶ φυλάσσων ἀλήθειαν· ἀντιλαμβανόμενος ἀληθείας καὶ φυλάσσων εἰρήνην. Ὅθεν ἔλεγέ τις τῶν Ἁγίων γενέσθω εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη ἐν ταῖς ἡμέραις μου. Ἄκουε δὲ καὶ τοῦ ἁγίου Ἰακώβ λέγοντος· τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; Δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραότητι σοφίας. Εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐρίθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας· οὐκ ἔστιν ἡ σοφία αὕτη ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης. Ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πράγμα. Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηνικὴ, ἐπιεικὴς, εὐπειθὴς, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος, ἀνυπόκριτος. Καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπεύρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην. Δῶη δὲ ὑμῖν ὁ Κύριος τὴν ὁμόνοιαν κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα. Εὐξασθε δὲ καὶ περὶ ἑμοῦ τοῦ οἰκτροῦ, παρακαλῶ, ὅπως φωτίσῃ ὁ Κύριος τὸν ἐν ἑμοῖ ἐσκοτισμένον ὀφθαλμόν. Ὅτι αὐτοῦ ἐστίν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 11 Κεφάλαιον ια' Μὴ ὀλιγωρῶμεν, ἀδελφοί, δουλεύοντες ἀλλήλοις διὰ τὸν Κύριον. Πολλοὶ γὰρ παιδίσκης ἐρασθέντες ἠρήσαντο δουλεύειν διὰ τὴν ποθουμένην. Τί γὰρ οὖν ἡμεῖς μέγα ποιῶμεν, ἄνπερ δουλεύωμεν ἀλλήλοις διὰ τὸν Κύριον; Μὴ ἀκηδέωμεν

καθεζόμενοι ἐν τῷ κελλίῳ, ἀγαπητοί, μνημονεύοντες ὅτι οἱ ἅγιοι Μάρτυρες κατάκλειστοι ὑπῆρχον ἐν δεσμοῖς σιδηροῖς μετὰ πολλῶν βασάνων· μὴ οὖν ἀποφύγωμεν τὴν στενοχωρίαν τοῦ κελλίου· μὴ ἐκκακῶμεν ἐργαζόμενοι, μνημονεύοντες ὅτι πολλοὶ τῶν Ἁγίων ἐν τοῖς μετάλλοις παρεπέμποντο διὰ τὸν Κύριον. Ἄρα οὖν, εἰ εἶημεν ἡμεῖς ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις, προδιδοίημεν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν διὰ τὰς στρεβλώσεις; Ἄρα ἡρνού μεθα τὴν ἑαυτῶν πίστιν διὰ τὰς ἀνάγκας; Μνησθῶμεν, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ Κυρίου, τῶν εὐεργεσιῶν Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ πλάσαντος ἡμᾶς καὶ ἀυξήσαντος ἡμᾶς, τοῦ τρέφοντος ἡμᾶς καὶ σκέποντος κατὰ πάντα, τοῦ ἐξάγοντος ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ πρὸς διακονίαν ἡμῶν, τοῦ ἀνάγοντος νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς πρὸς ὑπηρεσίαν ἡμῶν, τοῦ πληθύναντος πτηνά, κτήνη καὶ ἔνυδρα πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ γένους ἡμῶν, τοῦ ποιήσαντος τὸν ἥλιον εἰς φῶς ἡμέρας καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ ἄστρα εἰς φῶς τῆς νυκτὸς διὰ <τὴν ὑπηρεσίαν> τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ σώσαντος ἡμᾶς διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ τιμίου αὐτοῦ σταυροῦ. Δουλεύσωμεν αὐτῷ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ καὶ ἐλπίδι ἀγαθῇ, ὅτι πάροικοι καὶ παρεπίδημοὶ ἐσμεν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, κατὰ τὸν λέγοντα· πάροικος καὶ παρεπίδημός εἰμι ἐν τῇ γῇ, καθὼς πάντες οἱ πατέρες μου. Παρακαλῶ ὑμᾶς ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος, ὁ εὐτελής, ὁ τῶν μυρίων ταλάντων ὀφειλέτης, ὁ παντὸς ἀμαρτωλοῦ ἀμαρτωλότερος, ἀνέξασθε ταύτης τῆς καλλίστης συμβουλίας. Τηρήσατε ἑαυτοὺς ἀκαταγνώστους ἐν παντί, ὅπως ἦτε ἀνεπαίσχυντοι. Εἰ δὲ καὶ κατέγνω τις ἑαυτοῦ ἐν τινι πράγματι, τοῦ λοιποῦ τηρεῖτω ἑαυτὸν ἀκατάγνωστον ὅπως μὴ σχῆ ὁ ἐξεναντίας λέγειν τι περὶ ἡμῶν φαῦλον, ὁ μισάνθρωπος, ὁ φθορεὺς, ὁ ἀλλότριος, ὁ ἐχθρὸς τῆς δικαιοσύνης, ὁ ἐπιχαίρων τοῖς κακοῖς ἡμῶν, ὁ ἀσθενὴς πρὸς τοὺς δουλεύοντας τῷ Κυρίῳ ἐν ἀληθείᾳ, ὁ ἐξουθενημένος ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων τὸν Κύριον ἐν ἀληθείᾳ, ὁ καταπατούμενος ὑπὸ τῶν ποιούντων τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ. Ὅτι τῷ Θεῷ ἡμῶν ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλωσύνη εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 12 Κεφάλαιον ιβ' Ἐμμενε οὖν, ἀγαπητέ, ἐν τῇ κλήσει ἢ ἐκλήθης. Δὸς δόξαν τῷ Θεῷ, ὅτι κατηξίωσέ σε συγκαταριθμηθῆναι ἐν τοῖς προβάτοις τῆς ποιμένης αὐτοῦ, ἵνα διατραφῆς τῇ νομῇ τῶν προβάτων αὐτοῦ. Ὑπόμεινον οὖν ἄχρι τέλους, ὅπως σωθῆ σου ἡ ψυχὴ· γέγραπται γάρ· ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Ἴσθι παιδευόμενος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου. Ἄκουε τοῦ λέγοντος· τέ κνον, ἐὰν σοφὸς ἔσῃ, εὐφρανεῖς καὶ τὴν ἐμὴν καρδίαν. Μὴ γίνου τραχὺς ἐν γλώσσῃ σου, μηδὲ σκληρῶς ἀποκρίνου τῷ ἀδελφῷ σου, ἀλλὰ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ φόβου Θεοῦ ἔστω σου ἡ φθογγή. Μὴ γὰρ ἀργυρίου ὠνοῦμεν τὸν καλὸν λόγον; Οὐδενὸς ἀγοράζομεν, εἰ μὴ ἐν τῷ θέλειν ἡμᾶς, ὅτι τῶν ἀμφοτέρων ὁδῶν τὴν ἐξουσίαν δέδωκεν ἡμῖν ὁ Κύριος, ἵνα ἐπιγνωσθῆ ἐκάστου ἡ διάθεσις. Οὕτως οὖν ἔστω ἡμῶν ἡ ἀπόκρισις πρὸς ἀλλήλους, ἑλεκτοὶ Θεοῦ, ὡσπερ δοῦλος πιστὸς προσομιλῶν τῷ ἑαυτοῦ δεσπότη. Ἀψευδὴς γὰρ ὁ εἰπών· πᾶς ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. Οἱ δὲ λόγοι ἡμῶν οἱ πρὸς ἀλλήλους μὴ ἔστωσαν περὶ ἐξωτικῶν πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ ὠφελείας ψυχῆς, περὶ οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους, περὶ κατορθωμάτων, περὶ παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ· καθὼς γέγραπται· ὅπως ἂν δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι· καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ Ἅγιον, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. Ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.